

Ομιλία της Υπουργού Παιδείας, Διά Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, Άννας Διαμαντοπούλου, στη Συνδιάσκεψη για τη διαμόρφωση Εθνικής Πολιτικής για τα Αρχεία και τις Βιβλιοθήκες

Η **Νέα Εθνική Πολιτική Βιβλιοθηκών και Αρχείων**, πρέπει να έχει **ορίζοντα δεκαετίας** έως το 2020. Πρέπει να δομήσουμε τον πραγματικό και τον άυλο-ηλεκτρονικό χώρο της γνώσης και της πληροφορίας.

Ο σχεδιασμός της Νέας Εθνικής Πολιτικής Βιβλιοθηκών & Αρχείων περιλαμβάνει δύο συνιστώσες:

Την αρχιτεκτονική ενός **Νέου Εθνικού Συστήματος Ελληνικών Βιβλιοθηκών**, με ενιαία δράση και λειτουργία, στη βάση των κοινών -ή και συμπληρωματικά- προσφερόμενων υπηρεσιών. Επιπλέον, θα προβλέπεται η ενιαία δράση με τα **Γενικά Αρχεία του Κράτους** και, μελλοντικά, με τα **Μουσεία**.

Την **οργανική διασύνδεση** αυτού του συστήματος με τις **ανάγκες της εκπαίδευσης**. Τη μετατροπή του σε **ζωτικό εργαλείο** αναζήτησης και ανάκτησης γνώσης για μαθητές και σπουδαστές και την εισαγωγή του «ψηφιακού βιβλίου» στην εκπαίδευση. Επιπλέον, τη σταθερή εξυπηρέτηση των αναγκών έρευνας και αναζήτησης γνώσης για κάθε πολίτη. Την προώθηση της φιλιανγνωσίας.

Ποια θα είναι η αρχιτεκτονική του Νέου Εθνικού Συστήματος Ελληνικών Βιβλιοθηκών;

Καρδιά και βηματοδότης του συστήματος είναι η **Εθνική Βιβλιοθήκη Ελλάδος**. Σε αυτή συγκροτείται και λειτουργεί η **Μονάδα Ηλεκτρονικής**

Διασύνδεσης του Συστήματος.

Στον πυρήνα του Συστήματος τοποθετούνται οι βιβλιοθήκες εθνικής εμβέλειας: η **Βιβλιοθήκη της Βουλής των Ελλήνων** και οι **Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες** ως Κοινοπραξία.

Με κέντρο την Εθνική Βιβλιοθήκη, δημιουργείται στην επικράτεια ένα πλέγμα **Δημοσίων και Δημοτικών Βιβλιοθηκών**.

Στο κέντρο αυτή της πολιτικής είναι ο πολίτης - ο χρήστης. Και εννοούμε: το παιδί, το μαθητή, το φοιτητή, το σπουδαστή, τον ακαδημαϊκό αλλά και τον ανεξάρτητο ερευνητή, τους πολιτικούς και κοινωνικούς φορείς, τις δεξαμενές σκέψης, τον Τύπο και τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης. Όλοι, όσοι επιθυμούν, να έχουν πρόσβαση στην πληροφορία και στην έρευνα με βάση το τεκμήριο. Το Εθνικό Σύστημα Βιβλιοθηκών, με την υλική και την άυλη-ηλεκτρονική του υπόσταση, θα πρέπει να ικανοποιεί οποιαδήποτε γνωσιακή ανάγκη και πληροφοριακό ενδιαφέρον του πολίτη. Θα είναι «**χρηστοκεντρικό**».

Βασικός σκοπός του Συστήματος Βιβλιοθηκών είναι η **σύνδεση του πολίτη με το περιεχόμενο**, φυσικό ή ψηφιακό. Προκειμένου να προσφέρει τις υπηρεσίες αυτές, προτάσσεται η ανάγκη υλοποίησης δύο βασικών στρατηγικών στόχων που αφορούν στη δημιουργία:

Ενιαίου Εθνικού Συλλογικού Καταλόγου, στον οποίο θα οργανώνεται η παρουσίαση του εθνικού βιβλιακού και ψηφιακού περιεχομένου.

Έξυπνης Μηχανής Αναζήτησης, κορυφαίας σχεδίασης και αποτελεσματικής αναζήτησης περιεχομένου, στην οποία θα ενσωματώνονται διαδραστικές υπηρεσίες Web2.0 και μελλοντικά Web3.0, ενώ θα επιτρέπει την full-text εξερεύνηση του ψηφιοποιημένου υλικού.

Σε επόμενη φάση θα πρέπει να ενσωματωθούν και οι κατάλογοι **Βιβλιοθηκών-Αρχείων-Μουσείων**.

Με την υλοποίηση των δύο βασικών στρατηγικών στόχων, καθίσταται εφικτός ο «**διαδανεισμός**»: Ο πολίτης μπορεί να δανειστεί από οποιαδήποτε βιβλιοθήκη οποιοδήποτε τεκμήριο επιθυμεί, ανεξάρτητα από τη βιβλιοθήκη προέλευσης, και να το επιστρέψει σε οποιαδήποτε άλλη βιβλιοθήκη. Κάθε τεκμήριο είναι δυνατόν να παραδοθεί σε οποιοδήποτε μέρος της χώρας.

Το περιεχόμενο που σήμερα δημιουργείται, σε ολοένα και αυξανόμενο όγκο, έχει ψηφιακή υπόσταση. Θα πρέπει, επομένως, να αντιμετωπίσουμε προβλήματα που σχετίζονται με αυτή ακριβώς την ψηφιακή μορφή του. Δύο είναι οι προτεραιότητες:

Η συλλογή του ψηφιακού περιεχομένου. Αυτό αφορά: ηλεκτρονικά περιοδικά, ηλεκτρονικές εφημερίδες, ηλεκτρονικά βιβλία, γκρίζα βιβλιογραφία (διπλωματικών και διδακτορικών εργασιών), και οποιοδήποτε άλλο υλικό σε οποιοδήποτε ψηφιακή φόρμα (format): κειμένου-εικόνας-ήχου.

Η διαμόρφωση της αρχιτεκτονικής της **ψηφιακής υποδομής** του Εθνικού Συστήματος Βιβλιοθηκών, σε συνεργασία με κορυφαία τεχνολογικά ιδρύματα, πανεπιστημιακές σχολές και κορυφαίες εθνικές βιβλιοθήκες που χρησιμοποιούν αντίστοιχες εφαρμογές. Χωρίς την κατάλληλη ψηφιακή υποδομή δεν είναι δυνατή η επιτυχής αποθήκευση και διατήρηση του ψηφιακού περιεχομένου.

Το Σύστημα συλλέγει, αποθηκεύει αλλά και **δημιουργεί ψηφιακό περιεχόμενο**. Έχουν ψηφιοποιηθεί έως τώρα 17.200.000 σελίδες βιβλιακού υλικού της Εθνικής Βιβλιοθήκης και των Δημοσίων Βιβλιοθηκών, καθώς και 7.500.000 σελίδες αρχείου υλικού των Γενικών Αρχείων. Το υλικό αυτό είναι προσβάσιμο στους πολίτες.

Αναδημιουργία Εθνικής Βιβλιοθήκης

«Είναι κάτι που το αναλαμβάνω προσωπικά. Δεν μπορεί ως χώρα να μην έχουμε αυτό το κόσμημα του πνευματικού μας πολιτισμού, της πνευματικής μας ιστορίας, ως κεντρική προτεραιότητά μας»

Αναδημιουργία της Εθνικής Βιβλιοθήκης Ελλάδος που είναι ο συλλέκτης και ο θησαυροφύλακας μιας μοναδικής πνευματικής κληρονομιάς. Ωστόσο, θα πρέπει να ενδυναμωθεί τόσο, ώστε να μπορεί να διαδραματίσει τον καθοριστικό της ρόλο:

Να είναι ο συντονιστής του Εθνικού Συστήματος Βιβλιοθηκών και ο βασικός συντελεστής της ψηφιακής υποδομής. Να ενοποιεί τη δράση των βιβλιοθηκών ως κεντρικός πάροχος της ηλεκτρονικής τους διασύνδεσης και των κύριων λειτουργιών

τη δηλαδή του **Ενιαίου Εθνικού Καταλόγου** και της **Μηχανής Αναζήτησης**.

Να είναι ο συλλέκτης και δημιουργός ψηφιακού περιεχομένου, ο Εθνικός Συσσωρευτής ψηφιοποιημένου υλικού του Υπουργείου Παιδείας, δια μέσου του οποίου θα προβάλλεται ο εθνικός πνευματικός πλούτος σε υπερεθνικές διαδικτυακές πύλες, όπως η Europeana.

Να ανασυγκροτηθεί κτηριακά: με τη μεταφορά μεγάλου μέρους των υπηρεσιών της στο Κτήριο του Ιδρύματος Νιάρχου και την αναγέννηση του ιστορικού κτηρίου των Βαλλιάνων. **Είναι κάτι που το αναλαμβάνω προσωπικά. Δεν μπορεί ως χώρα να μην έχουμε αυτό το κόσμημα του πνευματικού μας πολιτισμού, της πνευματικής μας ιστορίας, ως κεντρική προτεραιότητά μας.**

Να αποκτήσει νέο οργανόγραμμα που θα περιγράφει τις διευρυμένες λειτουργίες της.

Να εκπονεί επιχειρησιακά σχέδια ανάπτυξης των οργανικά συνδεδεμένων Δημοσίων ή και Δημοτικών Βιβλιοθηκών, να αξιολογεί και να υποστηρίζει τη δράση τους.

Αυτό τον μοναδικό ρόλο της Εθνικής Βιβλιοθήκης θα τον εγγυώνται πρόσωπα απόλυτου και αδιαμφισβήτητου πνευματικού κύρους, που θα αναλάβουν την εποπτεία και διεύθυνσή της. Για τη στελέχωση των ειδικών ηλεκτρονικών υπηρεσιών της θα αξιοποιηθούν καινοτόμες δράσεις, είτε ακτιβιστών που έχουν αναπτύξει ή εφαρμόσει δικά τους σχετικά προγράμματα, είτε εργασθηρίων πολυτεχνικών και Πανεπιστημιακών Ιδρυμάτων με αντίστοιχη τεχνογνωσία.

Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες

Ο ρόλος της Ακαδημαϊκής Βιβλιοθήκης γίνεται κεντρικός και για τη λειτουργία των Πανεπιστημίων. Για αυτό στο σχέδιο για τις αλλαγές στην Ανώτατη Εκπαίδευση, που είναι σε διαβούλευση, η λειτουργία της Βιβλιοθήκης είναι κεντρικό στοιχείο στα Προγράμματα Σπουδών, ως πυρήνας των σπουδών και της συνεύρεσης των φοιτητών.

Δημόσιες και δημοτικές Βιβλιοθήκες

Η «καλλικρατική» δομή της χώρας δημιουργεί νέα δεδομένα. Θα συνεργαστούν όλα τα Υπουργεία: Εσωτερικών, Παιδείας και Πολιτισμού, ώστε το Εθνικό Σύστημα Βιβλιοθηκών να υπηρετείται ουσιαστικά από την Αυτοδιοίκηση και να μην γίνει η κάθε Βιβλιοθήκη ένα μικρό κομμάτι των νομικών προσώπων των δήμων ή των περιφερειών.

Υπάρχουν 45 Δημόσιες Βιβλιοθήκες, εκ των οποίων οι 29 είναι Κεντρικές με έδρα την πρωτεύουσα περιφερειακού διαμερίσματος.

Θα ήθελα να αναφερθώ στη βιβλιοθήκη της Βέροιας –που έχει διακριθεί με παγκόσμια βράβευση–, των Σερρών, της Κοζάνης- που έχει

απίστευτο πλούτο - και πολλές άλλες βιβλιοθήκες, που έγιναν με πολλή δουλειά ανθρώπων της Αυτοδιοίκησης και ανθρώπων που έχουν ειδική γνώση. Είμαστε περήφανοι για τα μέχρι τώρα αποτελέσματα, και τις καινοτομίες όμως αυτό δεν είναι ο κανόνας οι βιβλιοθήκες είναι τόσες, όσες χρειάζεται η χώρα.

Βασική επιλογή είναι οι δημόσιες και δημοτικές βιβλιοθήκες να αποτελούν κόμβο αυτού του Εθνικού Συστήματος. Θα πρέπει, όμως, να τεθούν κάποιες προδιαγραφές για συμμετοχή στο Εθνικό Σύστημα Βιβλιοθηκών, και να δούμε και τα νομικά ζητήματα που υπάρχουν.

Πρέπει όλοι να σταματήσουμε να βλέπουμε τις βιβλιοθήκες ως παράρτημα του Υπουργείου Παιδείας. Ο Υπουργός σήμερα ορίζει το Διευθυντή, τη μετακίνησή του, την απόσπασή του, τα λειτουργικά έξοδα. Δεν μπορεί αυτό το σύστημα, με αυτή τη συγκεντρωτικότητα να δώσει τη δύναμη και την ελευθερία που χρειάζεται ένας θεσμός με τόση πνευματικότητα. Θα πρέπει να απελευθερωθούν αυτές οι δομές.

Οι βιβλιοθήκες θα πρέπει να μπουν στη λογική της αυτόνομης λειτουργίας. Η χρηματοδότησή τους και η πρόσβασή τους στο σύστημα θα πρέπει να γίνεται κατόπιν αξιολόγησης.

Νέα Πολιτική Αρχείων

Είναι η ζώσα ιστορία της χώρα, ένας απίστευτος πλούτος, όχι μόνο για να ταξιδέψουμε στο παρελθόν, αλλά για να το χρησιμοποιήσουμε σήμερα, για να διαμορφώσουμε πολιτική, να παίξουμε διεθνή ρόλο, να διδάξουμε την ιστορική αλήθεια.

Ο σχεδιασμός μιας **Νέας Πολιτικής Αρχείων** θα περιλαμβάνει:

Τη σχέση Αρχείων και έρευνας: Εγκαινιάζεται μια νέα πολιτική ανοικτών αρχείων που έχει στόχο να διατεθούν στην επιστημονική έρευνα, αλλά και γενικά σε κάθε ενδιαφερόμενο (π.χ. δημοσιογράφους, ιστορικούς, σχολεία), όλα τα αρχεία που έχουν κατατεθεί στα Γενικά Αρχεία του Κράτους (Κεντρική και περιφερειακές υπηρεσίες), πολλά από τα οποία χρονολογούνται πριν από τον 19^ο αιώνα. Την πολιτική αυτή θα υπηρετήσουν νέα εργαλεία έρευνας.

Τη σχέση Αρχείων και δικαιώματος πρόσβασης: Επιλύονται οι υπάρχουσες νομικές ασυμβατότητες σχετικά με το δικαίωμα στην πρόσβαση και τη χρήση του δημοσίου εγγράφου. Έχουν ξεκινήσει ήδη οι σχετικές επαφές με την Αρχή Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων για την επίλυση των σχετικών προβλημάτων.

Τη σχέση Αρχείων και πολιτισμού: Θα προετοιμαστούν μεγάλες εκθέσεις αρχειακού υλι-

κού, ώστε να εξοικειώσουν το ευρύ κοινό με μεγάλα θέματα της ιστορίας, όπως την παλιγγενεσία και την ίδρυση και δημιουργία του ελληνικού κράτους.

Τη σχέση Αρχείων και εκπαίδευσης: Θα επαναπροσδιοριστεί ο ρόλος της τοπικής ιστορίας και της διδασκαλίας της στα σχολεία, σε συνεργασία αυτή τη φορά με τα Γενικά Αρχεία του Κράτους.

Τη δυνατότητα Διεθνούς παρέμβασης: Με αφετηρία την αρχειακή πολιτική και το άνοιγμα των αρχείων, θα ξεκινήσει μια πολιτική ανταλλαγών και συνεργασιών τόσο με ευρωπαϊκές, βαλκανικές όσο και μεσογειακές χώρες για μια αμοιβαία προσέγγιση πολιτισμών. Στο πλαίσιο αυτής της δραστηριότητας, θα αξιοποιηθεί και το Ελληνικό Ινστιτούτο Βενετίας, μοναδικό ελληνικό ίδρυμα στο εξωτερικό και κάτοχος του μεγάλου αρχείου της ελληνικής κοινότητας Βενετίας.

Χρηματοδότηση

Για τη χρηματοδότηση Δημοσίων Βιβλιοθηκών και Γενικών Αρχείων ο προϋπολογισμός είναι 13.772.000 ευρώ. Ωστόσο, αν αφαιρεθεί η μισθοδοσία προσωπικού και οι πληρωμές για διάφορες υπηρεσίες, απομένουν περίπου 2 εκατομμύρια ευρώ. Το ποσό ακούγεται χαμηλό, για τη χρηματοδότηση των σχεδιαζόμενων δράσεων. Είναι απαραίτητη ανάγκη η εξεύρεση ή η ανακατανομή πόρων.

Εφόσον έχουμε σαφείς πολιτικές, ξέρουμε πού θέλουμε να πάμε, έχουμε στόχους χρονοδιαγράμματα, μεταβατικές περιόδους, οι πόροι βρίσκονται και θα γίνει σοβαρή διαχείριση τους για να υλοποιήσουμε αυτό το σχεδιασμό.

Επιθυμούμε να πλημμυρίσουν οι χώροι των βιβλιοθηκών από τους μαθητές μας. Στοχεύουμε σε μια **αλλαγή του παραδείγματος** στην εκπαίδευση: η **βιβλιογραφική αναζήτηση και η έρευνα πηγών** να γίνει **συστατικό μέρος της εκπαιδευτικής διαδικασίας**. Οι δάσκαλοί μας, οι καθηγητές και οι ακαδημαϊκοί μας είμαστε σίγουροι ότι θα ενστερνιστούν το σκοπό.